

האקציות באוקטובר 1941

מיומנו של גרגורי שור

במרחק של כמה מאות צעדים מן השער עמדו קציני גסטפו גבוהים וגם ליטאים מן היחידה המיוחדת ובדקו במהירות את ה"שיינים" הצהובים ואת כרטיסיהם של בני המשפחה... ילדה בת אחת עשרה שלא היה בידה כרטיס כחול נורתה למוות ליד שער הגטו. מחזות קורעי לב התרחשו שם בעת שהפרידו בין הורים ובנים. יהודים לא מעטים התאבדו בעזרת רעל שהיה אתם. בכניסה לגטו עמדו כבר דרוכים מאות ליטאים האמורים "לטפל" בכל הנשארים, אחרי יציאת בעלי ה"שיינים" הצהובים. בצד עמדו כבר משאיות מוכנות ולתוכן נדחפו נשים, ילדים וזקנים – כל אלה שהפעם חייהם לא ניצלו. "המאושרים" שיצאו ידעו מה מצפה ליקיריהם שהשאירו אחריהם. מקצת הנותרים ניסו לברוח מבעד לגדרות ומעל הגגות, אך נתפסו ונורו...

אנשים שהתחבאו במקומו מסתור שונים, לעתים בין שני קירות בנויים, נחנקו בצפיפות, ללא אויר, מים ומזון, ורעדו מפחד שמא יתגלו ויישלחו למוות. ב"מאלינות" האלה התרחשו טרגדיות איומות. כאשר נשמע בכיו של ילד במרתף שנאטם בחופזה בלבנים ובטיח, האנשים החבויים שם, ולעתים ההורים בעצמם, חנקו אותו כמו ידיהם, והאם הרטיבה בדמעותיה החמות את גופת עוללה... במקרים רבים נתגלו מקומות מסתור כאלה במקרה או בתוצאה מהלשנה, ואז נשלפו האומללים והוצאו להורג...

אשה צעירה ששם משפחתה היה רכטידיק, שלא היה לה "שיין" צהוב, נדחפה לתוך השער, שם חיכו כבר יהודים המיועדים להישלח למוות. יעקב גנס, יושב ראש היודנרט, ביקש מגרינג, איש הגסטפו שניהל את האקציה, לחון אותה, בטענה שהיא פסנתרנית טובה. גרינג הסכים להשאיר אותה אם תוכיח את כישוריה. למקום הובא פסנתר והאשה הנידונה כבר למוות ניגנה נהדר, ברגש רב, את הרפסודיה של ליסט (אנשים שהיו במקום אמרו שהיא ניגנה "כמו לפני המוות"...). גרינג היה מרוצה ונתן לה את ה"שיין" המיוחל.

גרגורי שור, **רשימות מגטו וילנה – 1941-1944** (מרוסית: לילה הולצמן), הוצ' איגוד יוצאי וילנה והסביבה בישראל, תל אביב תשס"ב, ע' 42-43

גרגורי שור נולד בוויילנה בשנת 1888 למשפחה דתית. הוא למד בחדר ולאחר מכן בגימנסיה רוסית למסחר. עקב פעילות פוליטית נשלח לגלות באזור הים הכספי. ב-1913 חזר לוויילנה ולאחר המהפכה הקומוניסטית שרת בצבא האדום. עם הקמת פולין נאסר ולאחר שחרורו עסק במסחר. בשנות ה-30 היה שור פעיל בארגון קואופרטיבים חקלאיים יהודיים. לאחר השתלטות הסובייטים על ליטא ביוני 1940 ערך שור עיתון של מינהל הרכבות. עם הכיבוש הגרמני והקמת גטו וילנה, נכלא שור עם אשתו, בתו ובנו בגטו. שור עבד במפעל "קייליס" והצליח להבריח את בתו מהגטו, אך בנו בן ה-13 נרצח באקציית הילדים בקייליס. שור גורש מוויילנה ב-1944, נכלא במחנה שטוטהוף ונרצח בעת פינוי המחנה.

במשך שלוש שנים, מתחילת הכיבוש הגרמני בוויילנה ועד שגורש למחנות העבודה, תעד שור ביומנו את קורות יהודי וילנה. יומנו של שור הוחבא על ידי חסידת אומות העולם אונה שימאייטה ושרד את המלחמה.